

“ILMIY TAFAKKUR VA ZAMONAVIY TADQIQOTLAR: MUAMMOLAR, YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR” MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY KONFERENSIYASI
Qabul qilindi: 24-sentabr 2026-yil • Ma’qullandi: 29-sentabr 2026-yil • Nashr qilindi: 05-oktabr 2026-yil

ZAMONAVIY TA’LIMDA O‘QUVCHI SHAXSINI BARKAMOL TARBIYALASHNING PEDAGOGIK YONDASHUVLARI

Boltayeva Sharofat Abdilloyevna
Magistr
Buxoro shahar Osiyo Xalqaro Universiteti

Annotatsiya. Mazkur tezisda zamonaviy ta’lim sharoitida o‘quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish va barkamol inson sifatida shakllantirishning pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Shaxsga yo‘naltirilgan, kompetensiyaviy, faoliyatga asoslangan va hamkorlik pedagogikasiga tayanuvchi yondashuvlarning o‘quvchi shaxsiy rivojlanishiga ta’siri yoritiladi. Shuningdek, mustaqil fikrlash, ijtimoiy faollik, ma’naviy-axloqiy fazilatlar, kreativlik va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari asoslanadi.

Kalit so‘zlar: zamonaviy ta’lim, o‘quvchi shaxsi, barkamol avlod, pedagogik yondashuv, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, kompetensiyaviy yondashuv, mustaqil fikrlash, tarbiya, pedagogik texnologiya.

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim tizimining vazifasi faqat bilimlarni o‘zlashtirgan o‘quvchini tayyorlash bilan cheklanmaydi. Zamonaviy maktab o‘quvchining intellektual, ma’naviy-axloqiy, ijtimoiy, ijodiy va kommunikativ salohiyatini bir butun tizim sifatida rivojlantirishni talab etmoqda. Shu sababli o‘quvchi shaxsini barkamol tarbiyalash masalasi pedagogik nazariya va amaliyotning dolzarb yo‘nalishlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

O‘quvchi shaxsining barkamolligi uning bilim, ko‘nikma va malakalari bilan bir qatorda, mustaqil fikrlashi, mas’uliyatni his qilishi, axloqiy qadriyatlarga amal qilishi, jamoada hamkorlik qila olishi va o‘z faoliyatini ongli ravishda boshqara bilishi orqali

belgilanadi. Demak, ta’lim va tarbiya jarayonini integratsiyalashgan holda tashkil etish zamonaviy pedagogik faoliyatning muhim shartidir.

Asosiy qism

O‘quvchi shaxsini barkamol tarbiyalashga yo‘naltirilgan pedagogik jarayon o‘quvchini passiv bilim oluvchi emas, balki ta’lim jarayonining faol subyekti sifatida e’tirof etishni nazarda tutadi. Bunday yondashuvda o‘qituvchi tayyor ma’lumotni yetkazuvchi shaxsdan o‘quvchining bilish faoliyatini tashkil etuvchi, rivojlantiruvchi va pedagogik jihatdan qo‘llab-quvvatlovchi subyektga aylanadi.

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv har bir o‘quvchining individual psixologik va pedagogik xususiyatlarini, qiziqishlari, ehtiyojlari hamda imkoniyatlarini hisobga olishga asoslanadi. Ushbu yondashuv o‘quvchining o‘z fikrini erkin ifodalashi, mustaqil tanlov qilishi, xatolarini tahlil qilishi va shaxsiy ta’limiy natijalari uchun mas’uliyatni his etishi uchun sharoit yaratadi.

Kompetensiyaviy yondashuv esa o‘zlashtirilgan bilimlarning amaliy qiymatini kuchaytiradi. Bunda o‘quvchi ma’lum bir mavzu bo‘yicha nazariy ma’lumotni bilishi bilan birga, undan muammoli va hayotiy vaziyatlarda foydalanishi, axborotni tahlil qilishi, muqobil yechimlarni baholashi va asoslangan qaror qabul qilishi lozim. Shu jihatdan kompetensiyaviy yondashuv barkamol shaxsning funksional tayyorgarligini ta’minlovchi muhim pedagogik mexanizm hisoblanadi.

Faoliyatga asoslangan yondashuv o‘quvchining bilimni faol faoliyat jarayonida egallashiga imkon beradi. Loyiha ishlari, muammoli vaziyatlar, tadqiqot topshiriqlari, ijodiy mashg‘ulotlar va guruhli faoliyat o‘quvchilarda tashabbuskorlik, mas’uliyat, hamkorlik, tanqidiy fikrlash va kreativlikni rivojlantiradi.

Hamkorlik pedagogikasi doirasida o‘quvchi va o‘qituvchi o‘rtasidagi munosabatlar o‘zaro hurmat, ishonch va pedagogik sheriklikka asoslanadi. O‘quvchining fikrini tinglash va uni ta’lim jarayonida faol ishtirok ettirish sinfdagi psixologik muhitni yaxshilaydi hamda ta’lim motivatsiyasini kuchaytiradi.

Zamonaviy raqamli muhit o‘quvchi shaxsini tarbiyalashga qo‘shimcha talablarni ham yuzaga keltirmoqda. Raqamli vositalardan foydalanish bilan bir qatorda media va axborot

savodxonligi, manbalarni tanqidiy baholash, raqamli muloqot madaniyati va axborot xavfsizligi ko‘nikmalarini shakllantirish ham muhimdir. Bu jarayonda pedagog o‘quvchini texnologiyaning oddiy iste’molchisi emas, balki undan ongli va mas’uliyatli foydalanuvchi sifatida tarbiyalashi kerak.

Barkamol shaxs tarbiyasida ma’naviy-axloqiy komponent alohida ahamiyatga ega. Halollik, adolat, mas’uliyat, vatanparvarlik, insonparvarlik, kattalarga hurmat va jamoa manfaatiga daxldorlik kabi fazilatlar faqat nazariy tushuntirish orqali emas, balki o‘quvchining real faoliyati, ijtimoiy topshiriqlar va pedagogik vaziyatlar orqali shakllantirilishi maqsadga muvofiq.

O‘quvchi shaxsini barkamol tarbiyalashning asosiy yo‘nalishlari

Yo‘nalish	Shakllantiriladigan sifatlar	Pedagogik vositalar
Intellektual rivojlanish	Mustaqil va tanqidiy fikrlash, tahlil, muammoni hal qilish	Muammoli ta’lim, tadqiqot topshiriqlari, munozara
Ma’naviy-axloqiy tarbiya	Halollik, mas’uliyat, hurmat, vatanparvarlik	Suhbat, vaziyatli topshiriqlar, ibrat, tarbiyaviy loyihalar
Ijtimoiy rivojlanish	Muloqot, hamkorlik, tashabbuskorlik	Guruhli ish, jamoaviy loyiha, rolli mashg‘ulotlar
Ijodiy rivojlanish	Kreativlik, tasavvur, yangicha yechim topish	Ijodiy topshiriqlar, loyiha va mini-tadqiqotlar
Raqamli kompetensiya	Axborot savodxonligi, media madaniyat, tanqidiy baholash	Raqamli resurslar, media topshiriqlar
Jismoniy rivojlanish	Faollik, intizom, sog‘lom turmush ko‘nikmalari	Sport va harakatli mashg‘ulotlar

Pedagogik shart-sharoitlar

O‘quvchi shaxsini barkamol tarbiyalash samaradorligini oshirish uchun, avvalo,

rivojlantiruvchi ta’lim muhitini yaratish zarur. Bunday muhitda o‘quvchining fikri qadrlanadi, individual farqlar hisobga olinadi, muvaffaqiyatga erishish uchun imkoniyatlar yaratiladi va xatoga o‘rganishning tabiiy qismi sifatida qaraladi.

Ikkinchi muhim shart — ta’lim va tarbiya mazmunining integratsiyasidir. Fanlarni o‘qitish jarayonida ma’naviy-axloqiy, ijtimoiy va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiluvchi vazifalar muntazam qo‘llanilishi kerak.

Uchinchi shart — oila va ta’lim muassasasi hamkorligidir. O‘quvchi tarbiyasida yagona talab va pedagogik pozitsiyaning shakllanishi uning ijtimoiy tajribasini izchil rivojlantirishga yordam beradi. Ota-onalar bilan muntazam pedagogik muloqot, maslahat va hamkorlik loyihalari bu borada muhim vosita bo‘la oladi.

To‘rtinchi shart — pedagogning kasbiy kompetentligidir. Zamonaviy o‘qituvchi fan bilimlari bilan bir qatorda pedagogik diagnostika, kommunikativ madaniyat, raqamli pedagogika, konfliktlarni boshqarish va o‘quvchi motivatsiyasini qo‘llab-quvvatlash ko‘nikmalariga ham ega bo‘lishi lozim.

Xulosa

Zamonaviy ta’limda o‘quvchi shaxsini barkamol tarbiyalash kompleks pedagogik jarayon bo‘lib, unda ta’lim, tarbiya, rivojlanish va ijtimoiylashuv o‘zaro uzviy bog‘langan holda tashkil etilishi zarur. Shaxsga yo‘naltirilgan, kompetensiyaviy, faoliyatga asoslangan va hamkorlik pedagogikasiga tayangan yondashuvlar o‘quvchining individual salohiyatini ro‘yobga chiqarish uchun keng imkoniyat yaratadi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, o‘quvchi shaxsining barkamolligi faqat akademik natijalar bilan o‘lchanmaydi. Uning mustaqil fikrlashi, axloqiy pozitsiyasi, ijtimoiy faolligi, muloqot madaniyati, kreativligi va mas’uliyat hissi ham ta’lim samaradorligining muhim ko‘rsatkichlaridir. Shu sababli pedagogik jarayonda ushbu sifatlarni muntazam rivojlantirishga yo‘naltirilgan metod va texnologiyalardan tizimli foydalanish maqsadga muvofiq.

Shunday qilib, zamonaviy pedagogning asosiy vazifasi tayyor bilimni uzatishdan ko‘ra, o‘quvchining o‘z bilimini mustaqil qurishi, o‘z faoliyatini baholashi, jamiyatda faol va mas’uliyatli pozitsiyani egallashi uchun pedagogik sharoit yaratishdan iborat. Bu esa

barkamol, kompetent va ijtimoiy faol shaxsni shakllantirishning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. O‘RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. O‘zbekiston – 2030 strategiyasi to‘g‘risida. PF-158-son Farmon, 2023-yil 11-sentabr.

3. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2006.

4. Mavlonova R.A., To‘rayeva O.T., Holiqberdiyev K.H. Pedagogika. – Toshkent: O‘qituvchi, 2001.

5. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.

6. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste’dod, 2008.

7. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2004.

8. Hasanboyev J., To‘raqulov X., Haydarov M., Hasanboyeva O. Pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2011.